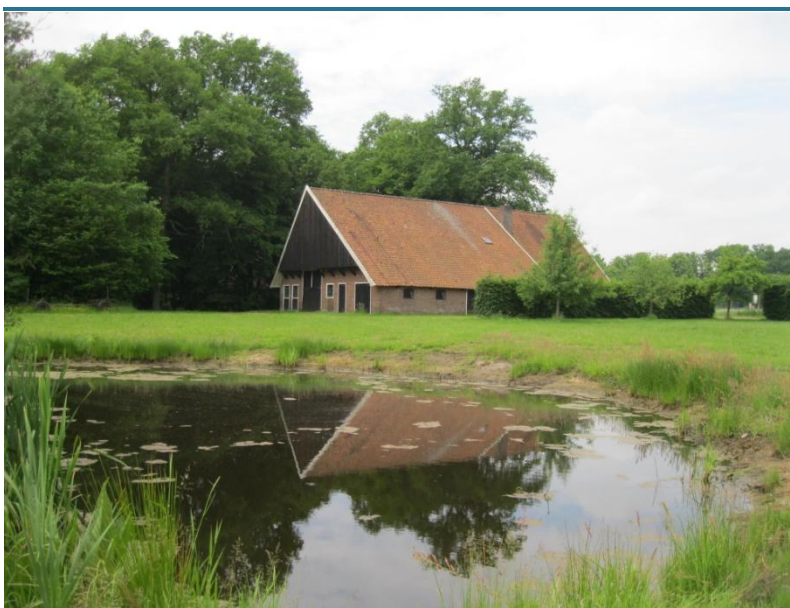

Quickscan natuurtoets landgoed Singraven, Denekamp

*Inventarisatie en beoordeling in het kader van
natuurwetwetgeving en -beleid*

- definitief -

ecogroen advies

in opdracht van
Rho adviseurs voor leefruimte

Colofon

Titel Quickscan natuurtoets Landgoed Singraven, Denekamp

Subtitel Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Projectcode 13-170

Status definitief

Datum 14 januari 2014

Auteur(s) Ing. J.G. (Janneke) Lindenholz

Eindredactie Ing. M. (Mike) Wallink (Flora en fauna) & A. (Anton) Alberts
(gebiedsbescherming)

Veldonderzoek Ing. M. (Mike) Wallink

Opdrachtgever Rho adviseurs voor leefruimte

ecogroen advies

is een onafhankelijk

advies- en ingenieursbureau

gespecialiseerd in

ecologisch onderzoek & natuurontwikkeling

Emmastraat 16, 8011 AG Zwolle

038 423 64 64

www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2014)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status:

Lindenholz J.G. (2013). Quickscan natuurtoets Landgoed Singraven, Denekamp. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Eindrapport 13-170. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek	1
1.2	Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet	1
2	Gebiedsbescherming	4
2.1	Natuurbeschermingswet	4
2.2	Ecologische hoofdstructuur	4
2.3	Overige natuurgebieden	6
2.4	Eindconclusies gebiedsbescherming	6
3	Flora- en faunawet	7
3.1	Onderzoeksmethode	7
3.2	Flora	7
3.3	Vleermuizen	7
3.4	Grondgebonden zoogdieren	9
3.5	Broedvogels	9
3.6	Reptielen	10
3.7	Amfibieën	11
3.8	Overige soortgroepen	12
3.9	Eindconclusies Flora- en faunawet	12
4	Geraadpleegde bronnen	13

Bijlagen

- 1 - Samenvatting natuurwetgeving
- 2 - Ecologische Hoofdstructuur t.o.v. de drie locaties

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek

In opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen werkzaamheden op Landgoed Singraven te Denekamp.

De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 12 juni 2013 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens.

Effectbeoordeling Beschermde gebieden

Als gevolg van de beoogde plannen kunnen negatieve effecten op de wezenlijk kenmerken en waarden van de EHS niet worden uitgesloten. Het uitvoeren van een uitgebreidere EHS-toetsing is in deze situatie dan ook noodzakelijk.

Verder vinden geen werkzaamheden plaats met negatieve effecten op Natura 2000-gebieden en natuur buiten de EHS.

Effectbeoordeling Beschermde soorten

- Beschermde plantensoorten worden op basis van het uitgevoerde onderzoek en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht de onderzoekslocaties;
- In de schuur op locatie 4 (Erve Loman) zijn honderden keutels (ook verse!) van vleermuizen aangetroffen. Naar verwachting afkomstig van Gewone grootoorvleermuis, ten tijde van het veldonderzoek overigens niet aanwezig. Daarnaast zijn in de woning op locatie 7 (Erve de Horst) zijn ruimten (onder dakpannen en dakbeschot) aangetroffen die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen zoals Laatvlieger en Gewone dwergvleermuis. In de aanwezig bomen zijn geen geschikte ruimten aanwezig die voor vleermuizen kunnen dienen als verblijfplaats. Mogelijk worden de locaties door vleermuizen ook gebruikt als vliegroute en foerageergebied;
- Verblijfplaatsen van zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren zijn niet aangetroffen en te verwachten binnen de invloedsfeer van de plannen. Mogelijk komt wel een enkele foeragerende of zwervende Eekhoorn, Das, Boommarter of Steenmarter voor. Verder zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten (Ff-wet tabel 1) te verwachten;
- Op de locaties en binnen de invloedsfeer van de plannen zijn geen jaarrond beschermde broedlocaties aangetroffen. Wel zijn diverse broedvogels van bos en struweel en bebouwing zoals Fitis, Vink, Houtduif, Tjiftjaf, Tuinfluiter, Heggenmus, Roodborst, Merel, Zwartkop, Geelgors, Koekoek, Goudhaan, Koolmees, Winterkoning en Spreeuw aangetroffen of te verwachten;
- Op locatie 4 zijn overwinterende exemplaren van Kamsalamander (Ff-wet tabel 3) te verwachten onder strooisellaag en ruigte in met name de te kappen bosstrook;
- Op de planlocaties zijn geen reptielen, beschermde vissen, ongewervelden en weekdieren aangetoond of te verwachten.

Eindconclusies en aanbevelingen

- Aanvullend onderzoek naar vleermuizen is noodzakelijk op de locaties 4 en 7 (Loman en de Horst);
- Het aanvragen van een ontheffing of het uitvoeren van aanvullend onderzoek naar Kamsalamander (te locatie Erve Loman) wordt niet nodig geacht, mits de in paragraaf 3.7 genoemde mitigerende maatregelen worden uitgevoerd;

- Eveneens dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. Door de werkzaamheden uit te voeren in de periode 15 september – half februari, kan verstoring op deze soorten worden voorkomen;
- Het wordt aangeraden om tijdens de werkzaamheden geen (stapels) bouwmaterialen aan te leggen waar een soort als Hazelworm zich graag in wil gaan verschuilen.

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN DIT ONDERZOEK

In opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met de ruimtelijke onderbouwing voor functiewijziging in het bestemmingsplan en ingrepen aan gebouwen en bos op Landgoed Singraven te Denekamp.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wetgeving is gegeven in bijlage I.

1.2 HUIDIGE SITUATIE EN VOorgenomen ONTWIKKELINGEN

Op Landgoed Singraven zijn drie locaties werkzaamheden beoogd waar voorliggende rapportage op van toepassing is. Het gaat om Erve Loman, Erve De Horst en een saunahuisje. Hieronder worden ze apart besproken.

Locatie 4 'Erve Loman'

Deze locatie (zie figuur 1.1) bestaat onder andere uit een monumentale schuur, gazon, heggen, vijver, en stukje bos. De beoogde plannen bestaand uit de verbouw van de monumentale schuur tot dubbele woning en het oprichten van enkele bijgebouwen. Mogelijk wordt een deel van het bos gekapt.

Locatie 6 'Saunahuisje'

Deze locatie (zie figuur 1.2) betreft een momenteel ongebruikt saunahuisje dat ingevuld wordt als recreatiewoning. Er vinden enkel inpassende ingrepen plaats. Het gebouwtje ligt in de EHS.

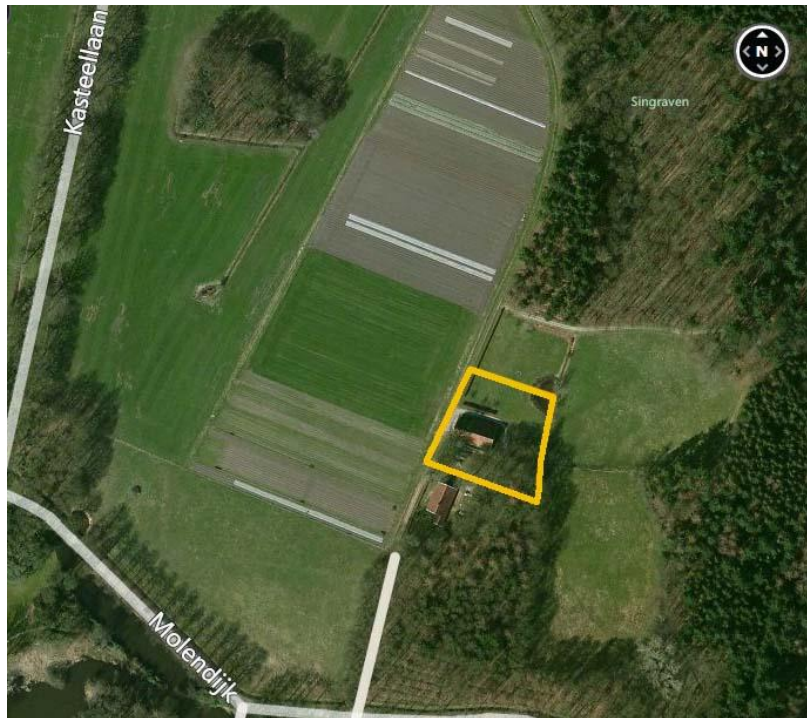
Locatie 7 'Erve De Horst'

Locatie 7 (zie figuur 1.3) bestaat uit een woning, schuur, tuin, grasland en bos. Op deze locatie wordt een woning en bijgebouw gesloopt en vindt nieuwbouw plaats van een nieuwe woning en bijgebouw op grotere afstand van de weg. De locatie valt gedeeltelijk binnen de EHS. Ter compensatie van te kappen bomen wordt nieuw bos aangelegd.

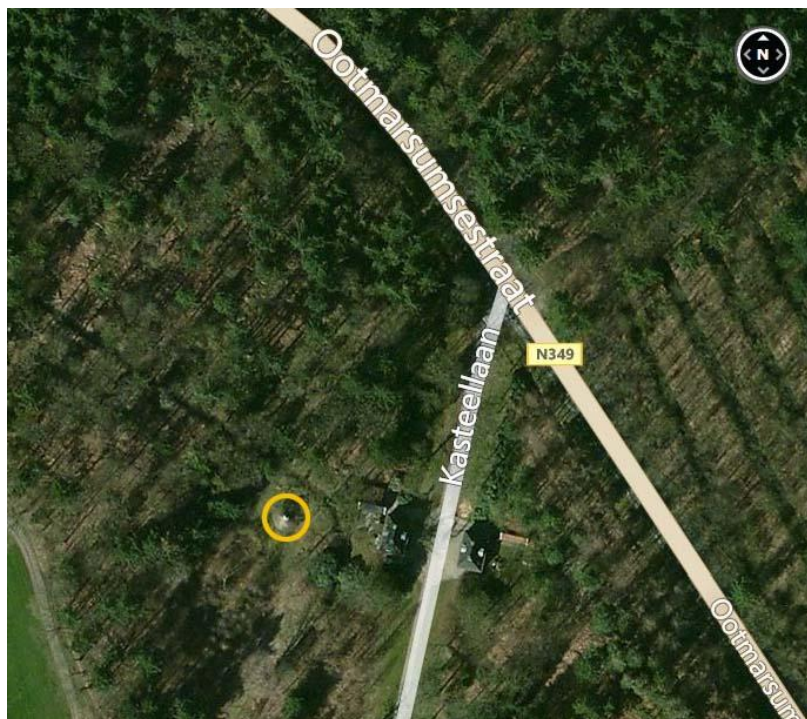
1.3 ALGEMENE OPZET

De voorliggende quickscan natuurtoets is gebaseerd op één locatiebezoek, bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde gebieden (hoofdstuk 2) en soorten (hoofdstuk 3). Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om

overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Indien aanvullend onderzoek nodig is, is dit ook aangegeven.

Figuur 1.1 Ligging locatie 4 'Erve Loman' (gele lijn) (Bron kaartondergrond: Bingmaps).

Figuur 1.2 Ligging locatie 6 'Saunahuisje' (gele lijn) (Bron kaartondergrond: Bingmaps).

Figuur 1.3 Ligging locatie 7 'Erve De Horst' (gele lijn) (Bron kaartondergrond: Bingmaps).

2

Gebiedsbescherming

2.1 NATUURBESCHERMINGSWET

*In de **Natuurbeschermingswet 1998** (Nb-wet) is de bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) en Beschermde Natuurmonumenten ondergebracht. Bij ingrepen of activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden dient beoordeeld te worden of significant negatieve effecten kunnen optreden op de aangewezen waarden en instandhoudingsdoelen van deze gebieden.*

De onderzoekslocaties liggen tussen twee Natura 2000-gebieden in met een tussenliggende afstand variërend van circa 2 tot 2,5 kilometer. Het betreffen Natura 2000-gebieden 'Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek' en 'Dinkelland'. Voor Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor drie habitattypen en twee habitatsoorten en voor Dinkelland zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor acht habitattypen en één habitatsoort.

Gezien de aard van de boogde ontwikkelingen en de tussenliggende afstand, zijn geen negatieve effecten te verwachten op instandhoudingsdoelen van de genoemde en andere natuurgebieden beschermd onder de Natuurbeschermingswet. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet is in deze situatie dan ook niet nodig.

2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

*De bescherming van de **Ecologische Hoofdstructuur** (EHS) komt voort uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de groene contouren van de EHS geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan is, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en redenen bestaan van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet significant aantasten.*

EHS in de provincie Overijssel

In de provincie Overijssel bestaat de EHS uit (Provincie Overijssel 2009b):

- Bestaande wateren, natuur- en bosgebieden;
- Gerealiseerde nieuwe natuur: dit zijn cultuurgronden die in de Omgevingsvisie Overijssel zijn aangewezen als nieuwe natuur en die zijn aangekocht, of waar de landbouwfunctie is afgekocht door een subsidie voor functiewijziging;
- Nog niet gerealiseerde nieuwe natuur: dit zijn cultuurgronden, die aangewezen zijn voor het realiseren van nieuwe natuur, maar die nog niet zijn aangekocht of waarvan de landbouwfunctie nog niet is afgekocht;
- Beheersgebieden: dit zijn cultuurgronden waar, onder handhaving van de oorspronkelijke (agrarische) functie, subsidie kan worden gekregen voor een meer op natuur gericht beheer (bijvoorbeeld niet bemesten en later maaien);

- Zoekgebieden: gebieden waarvoor de concrete begrenzing tot een van de hiervoor genoemde categorieën nog niet heeft plaatsgevonden. Hieronder valt ook het stelsel van kleine gebieden en lijnvormige elementen die onderdelen van de EHS verbinden (verbindingszones).

Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS, waarbij tevens rekening gehouden wordt met de andere belangen die in het gebied aanwezig zijn (Provincie Overijssel 2009a). De kernkwaliteiten binnen de EHS zijn natuurkwaliteit, landschappelijk kwaliteiten en beleving van rust.

De wezenlijke kenmerken en waarden worden omschreven als actuele - en voor (deel)gebieden met een natuurbestemming potentiële - waarde, gebaseerd op de natuurdoelen van het gebied. De provincie Overijssel kent geen natuurdoelen meer toe aan gebieden, maar een koers omtrent haar ambities is wel op perceelsniveau weergegeven in het Natuurbeheerplan 2012. Het Natuurbeheerplan is onderdeel van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap, waarmee de provincie (bepaalde) natuur wil behouden en/of stimuleren door middel van subsidies.

Planlocaties ten opzichte van de EHS

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven in de Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel (2009), liggen alle drie de locaties in de Ecologische Hoofdstructuur (zie ook bijlage 2). De EHS bestaat hier uit bosgebieden en graslandpercelen, aangewezen als bestaande natuur of beheersgebied.

Bestaande natuur

De delen van de locaties die in EHS-bestaande natuur liggen, betreffen bosgebieden. Op de Beheertypenkaart behorend bij het Natuurbeheerplan van de Provincie Overijssel (Provincie Overijssel 2013) is te zien dat deze bosgebieden zijn begrensd als natuurbeheertypen 'Droog bos met productie' of 'Vochtig bos met productie'. Op basis van de schetsontwerpen van locatie 4 en 7 vinden er werkzaamheden plaats ter plaatse van deze natuurbeheertypen. Op locatie 7 wordt een deel van het bos gekapt, hiervoor is in het schetsontwerp reeds een compensatiebos opgenomen. Op locatie 4 worden mogelijk enkele bomen verwijderd en op locatie 6 is geen sprake van het verwijderen van beplanting.

Beheersgebied

Een delen van de locaties in EHS-beheersgebied, zijn begrenst als natuurbeheertype 'botanisch waardevol grasland'. Op locatie 4 en 7 vinden werkzaamheden plaats in beheersgebied.

Effectbeoordeling

Als gevolg van de realisatie van de beoogde plannen verdwijnt een gedeelte bos, mogelijk enkele bomen en botanisch waardevol grasland. Daarnaast krijgt een deel van de EHS een andere bestemming. Significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden kunnen zodoende niet worden uitgesloten.

In elk geval zal sprake zijn van een compensatieverplichting, omdat EHS verdwijnt. Hiervoor is het nodig een uitgebreide EHS-toetsing uit te voeren. In deze toets wordt de huidige en toekomstige bestemming en de huidige EHS-waarden en de toekomstige waarden vergeleken. Daarnaast dient te worden beoordeeld of het compensatiebos kan worden ingezet voor de compensatieopgave. Zo kan in de EHS-toets de uiteindelijk compensatieopgave worden bepaald.

2.3 OVERIGE NATUURGEBIEDEN

Buiten de bescherming van de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur bevinden zich ook natuurgebieden beschermd middels provinciaal beleid, veelal beschreven in Omgevingsplannen of Streekplannen. In dit provinciale beleid is de bescherming van bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied uitgewerkt.

Volgens de kaarten in de Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel zijn er in en in de directe omgeving van het onderzoekslocaties geen specifieke natuurwaarden buiten de EHS (bijvoorbeeld weidevogelbeheergebied en ganzengebied) aanwezig. Negatieve effecten op dergelijke gebieden zijn als gevolg van de beoogde maatregelen dan ook niet aan de orde.

2.4 EINDCONCLUSIES GEBIEDSBESCHERMING

Als gevolg van de beoogde plannen kunnen negatieve effecten op de wezenlijk kenmerken en waarden van de EHS niet worden uitgesloten. Het uitvoeren van een uitgebreidere EHS-toetsing is in deze situatie dan ook noodzakelijk.

Verder wordt geconcludeerd dat als gevolg van de beoogde plannen geen negatieve effecten ontstaan op de instandhoudingsdoelen die gelden binnen de meest nabij gelegen Natura 2000-gebieden 'Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek' en 'Dinkelland'. Daarnaast zijn geen negatieve effecten te verwachten op natuurwaarden buiten de EHS.

3

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) verplicht om bij ruimtelijke ingrepen of andere nieuwe activiteiten, na te gaan of er negatieve effecten kunnen optreden op exemplaren of het leefgebied van beschermde plant- en diersoorten. Optredende negatieve effecten dienen zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd te worden. Voor schade aan strikt beschermde soorten kan het noodzakelijk zijn om een ontheffing aan te vragen bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken en bovendien compensatie te realiseren voor verlies van leefgebied of groei- of verblijfplaatsen.

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op een locatiebezoek op 13 juni 2013. Tijdens dit bezoek zijn alle locaties door één persoon onderzocht en is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaar beschermde soorten (Ff-wet tabel 2 en 3) en aan bedreigde (Rode Lijst) soorten. Speciale aandacht is daarbij uitgegaan naar de soortgroepen flora, zoogdieren, broedvogels en reptielen. Relevante soorten uit overige soortgroepen zijn eveneens meegenomen. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en 'expert judgement' is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In onderstaande paragrafen worden de onderzochte soortengroepen beschreven die op de planlocaties en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden hierbij kort toegelicht.

3.2 FLORA

Tijdens het veldonderzoek zijn op de locaties geen beschermde of bedreigde plantsoorten waargenomen. Deze worden hier op basis van de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens ook niet verwacht. Aangetroffen boomsoorten zijn onder andere Zomereik, Gewone vlier, Wilde lijsterbes, Douglasspar, Walnotenboom, Fijnspar en Haagbeuk. Daarnaast zijn plantensoorten van voedselrijke omstandigheden aangetroffen; Kleefkruid, Grote brandnetel, Hondsdraf, Madelief, Witte klaver, Gewone hoornbloem, Gestreepte witbol, Veldzuring, Kruipende boterbloem en Blaartrekkende boterbloem. Ook zijn gecultiveerde planten aanwezig.

Het nemen van vervolgstappen is in deze situatie voor flora niet aan de orde.

3.3 VLEERMUIZEN

Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit (vaste) verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 3.1). Onderstaand worden deze onderdelen ten opzichte van de planlocaties nader besproken.

Kader 3.1 Vleermuizen

Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Van deze drie onderdelen genieten verblijfplaatsen de hoogste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/ paarverblijven en winterverblijven.

Voor hun oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaats en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jaren lang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Potentiële vaste verblijfplaatsen

Tijdens het veldonderzoek zijn in de schuur op locatie 4 (Erve Loman) honderden keutels (ook verse!) van vleermuizen aangetroffen. Naar verwachting afkomstig van Gewone grootoorvleermuis. De gehele schuur is geïnspecteerd op exemplaren van vleermuizen, deze zijn niet vastgesteld. Naar verwachting hebben zich onlangs (in het voorjaar van 2013) vleermuizen verschanst in de schuur en is hier mogelijk op termijn weer sprake van.

In de woning op locatie 7 (Erve De Horst) zijn ruimten (onder dakpannen en dakbeschot) aangetroffen die geschikt zijn als vaste verblijfplaats voor vleermuizen zoals Laatvlieger en Gewone dwergvleermuis. Ook de zolder van het huis is gecontroleerd. Hier zijn geen sporen van vleermuizen aangetroffen.

De overige bebouwing op de locaties (schuur locatie 7 en saunahuisje locatie 6) herbergen geen potentiële vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen. In de aanwezig bomen op de locaties zijn eveneens geen geschikte ruimten aanwezig die voor vleermuizen kunnen dienen als vaste verblijfplaats. De aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen kan zodoende worden uitgesloten.

Vervolgstappen

Als gevolg van de geplande werkzaamheden kunnen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan. Het uitvoeren van jaarrond aanvullend onderzoek is noodzakelijk om na te gaan of woningen daadwerkelijk als verblijfplaats door vleermuizen worden gebruikt.

Afhankelijk van de resultaten van het aanvullend onderzoek kan het noodzakelijk zijn om vervolgstappen te nemen zoals het aanvragen van een ontheffing en het nemen van mitigerende maatregelen om schade aan vleermuizen te voorkomen. Daarbij valt te denken aan het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden buiten de meest kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode en het vooraf ongeschikt maken van de bebouwing voor vleermuizen. Doorgaans is oktober de meest geschikte periode om deze werkzaamheden uit te voeren. Verder kan het ook noodzakelijk zijn om vervangende verblijfplaatsen te realiseren in de nieuwbouw.

Potentiële vliegroutes en foerageergebieden

De locaties worden naar verwachting gebruikt als vliegroute en/of foerageergebied van diverse vleermuissoorten als Rosse vleermuis, Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis en Gewone dwergvleermuis. Als gevolg van de beoogde werkzaamheden wordt echter geen schade verwacht op

belangrijke vliegroutes en essentiële foerageergebieden. De locaties blijven geschikt als foerageergebied, ook na uitvoering van de plannen. Daarnaast blijven rondom de locaties groenstructuren aanwezig, waardoor ook de geleidende elementen op eventuele vliegroutes in tact blijven. Vervolgstappen ten aanzien van vliegroutes of foerageergebieden van vleermuizen zijn niet aan de orde.

Aanbeveling bij plaatsing kunstlicht

In de huidige situatie is op de locaties weinig tot geen kunstlicht aanwezig. Wanneer dit in de toekomst wijzigt, wordt aanbevolen rekening te houden met de aanwezigheid van vleermuizen (en andere nachttactieve dieren uit bosrijke omgevingen). In kader 3.2 is hierover enige informatie opgenomen.

Kader 3.2 Vleermuizen en verlichting

Vleermuizen zijn als nachttactieve dieren ingesteld op het leven in het donker. Zij kunnen op verschillende manier verstoord worden door kunstlicht. Zo kunnen vliegroutes en foerageergebieden ongeschikt worden door kunstlicht. Om lichtverstoring te voorkomen zijn diverse oplossingen denkbaar zoals het toepassen van marterverlichting, het aanpassen van de lichtintensiteit of het beperken van de hoeveelheid verlichting. Marterverlichting verstrooit niet naar de omgeving, maar verlicht lokaal de grond. Een betere oplossing is echter het toepassen van zogeheten 'Amber verlichting'. Uit een in 2010 uitgevoerd veldexperiment van de Zoogdierverseniging en LEDexpert, blijkt dat het kleurspectrum van de Amber ledlamp lichtgevoelige vleermuizen niet te verstoren, terwijl 'groen' licht en wit licht duidelijk verstorend werken (<http://www.zoogdierverseniging.nl/node/1145>).

3.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Zwaar beschermde soorten

Verblijfplaatsen van zwaar beschermde grondgebonden zoogdiersoorten zijn niet aangetroffen op de locaties en binnen de invloedssfeer van de plannen. Mogelijk komt een soort als Das (Ff-wet tabel 3), Boomarter (Ff-wet tabel 3 en RL kwetsbaar), Steenarter (Ff-wet tabel 2) of Eekhoorn (Ff-wet tabel 2), wel foeragerend of zwervend voor op de locaties. Van de zwaar beschermde Veldspitsmuis (Ff-wet tabel 3) is geen geschikt leefgebied aangetroffen. Het voorkomen van deze soort op de locaties kan zodoende worden uitgesloten. Negatieve effecten op deze en eventuele andere zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren zijn niet te verwachten. Het nemen van vervolgstappen is in deze situatie niet nodig.

Laag beschermde soorten

Op de locaties zijn vaste verblijfplaatsen van enkele laag beschermde (Ff-wet tabel 1) grondgebonden zoogdiersoorten zoals Egel, Wezel, Bosmuis, Gewone bosspitsmuis, Rosse woelmuis, Huispitsmuis en Veldmuis te verwachten. Bij de planrealisatie zullen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde grondgebonden zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

3.5 BROEDVOGELS

Aangezien dit onderzoek een quickscan betreft, is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Tijdens het veldonderzoek is met name gekeken naar de aanwezigheid van broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen (zie onderstaand tekstkader). Daarnaast is op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgment en bekende ecologische principes beoordeeld welke soorten aanwezig kunnen zijn.

Kader 3.3 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus.

Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Tijdens het veldonderzoek zijn op de planlocaties en directe omgeving geen jaarrond beschermde vogelnesten zijn aangetroffen. Op grotere afstand zijn dergelijke nesten van bijvoorbeeld Buizerd en Havik wel te verwachten. Dit is echter buiten de invloedssfeer van de voorgenomen plannen, zodat negatieve effecten op dergelijke nesten ook kunnen worden uitgesloten.

Overige broedvogels

Op de planlocaties zijn wel diverse broedvogels van bos en struweel en bebouwing zoals Fitis, Vink, Houtduif, Tjiftjaf, Tuinfluiter, Boomkruiper, Heggenmus, Roodborst, Merel, Zwartkop, Geelgors, Koekoek, Goudhaan, Koolmees, Winterkoning en Spreeuw aangetroffen en te verwachten.

Als gevolg van de beoogde plannen zal terplekke broedgelegenheid van broedvogels van bos en struweel en bebouwing verdwijnen of ongeschikt worden. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van de planlocaties voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn of weer beschikbaar komen door nieuwbouw.

Wel dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van broedvogels. Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Voor de meeste van de aanwezige soorten kan de periode tussen half februari en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Een soort als Houtduif kan echter tot half november broedend aangetroffen worden.

3.6 REPTIELEN

Uit de omgeving van de onderzochte locaties zijn waarnemingen van de middelhoog beschermde Levendbarende hagedis (Ff-wet tabel 2 en RL gevoelig) en de strikt beschermde Hazelworm (Ff-wet tabel 3) bekend (waarneming.nl, raven.nl en telmee.nl).

Ten tijde van het veldonderzoek zijn beide soorten niet waargenomen. Gezien de terreingesteldheid is Levendbarende hagedis niet te verwachten op de planlocaties en in de directe omgeving ervan. Gezien de terreingesteldheid van het plangebied –met name gazon, ruigtestroken– is het plangebied ook niet geschikt als leefgebied voor Hazelworm en andere reptielensoorten. Ook de directe omgeving van het plangebied is suboptimaal als (kern)leefgebied voor reptielen, waardoor het zeer onwaarschijnlijk is dat zwervende exemplaren (sporadisch) aanwezig zijn in het plangebied. Vervolgstappen ten aanzien van reptielen zijn niet aan de orde.

Wel wordt het aangeraden om tijdens de werkzaamheden geen (stapels) bouwmaterialen aan te leggen waar een soort als Hazelworm zich graag in wil gaan verschuilen.

3.7 AMFIBIEËN

Kamsalamander

Uit de omgeving van de planlocaties zijn waarnemingen van de zwaar beschermde Kamsalamander (Ff-wet tabel 3 en RL kwetsbaar) bekend (Veeman 2013). De dichtstbijzijnde bekende locatie van Kamsalamander ligt op een afstand van circa 600 meter vanaf locatie 4, tevens de enige locatie met permanent oppervlaktewater (hier een poel). In deze poel zijn tijdens het veldonderzoek geen waarnemingen gedaan van Kamsalamander. Kamsalamander is (met name in vrij grote poelen zoals in deze situatie) echter vrij lastig vast te stellen en wordt daarom veelal nader onderzocht met amfibieënfuiken. In deze situatie is dat niet nodig, omdat geen werkzaamheden in de poel (potentiële voortplantingslocatie) worden uitgevoerd.

Het bosperceel ten zuiden van locatie 4 waarvan een deel gekapt wordt, vormt mogelijk winterhabitat van Kamsalamander. Het vormt daarmee mogelijk onderdeel van het leefgebied van deze soort (zie ook kader 3.4). Het aanvragen van een ontheffing voor het verstoren of vernietigen van leefgebied van Kamsalamander wordt niet nodig geacht, mits onderstaande maatregelen worden uitgevoerd:

- Kappen van de bosstrook in de herfst-winter (van september-februari). Daarbij is van belang dat de strooisellaag niet verstoord wordt en de stobben blijven staan (hierin houden zich foeragerende en overwinterende Kamsalamanders op). Deze maatregel is niet aan te raden in maart-april, vanwege de grote kans op de aanwezigheid van broedvogels;
- Verwijderen strooisellaag, stobben en ruigte in april (voortplantingsperiode Kamsalamander¹), mits broedvogels afwezig zijn. In deze periode bevindt het grootste deel van de populatie Kamsalamanders zich in het water en het kleinste deel op land. Voorafgaand hieraan dient de locatie gecontroleerd te worden op aanwezige amfibieën. Indien aanwezig dienen deze exemplaren overgezet te worden naar geschikt biotoop waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd.

Kader 3.4 Kamsalamander

Kamsalamander plant zich voort in matig voedselrijke tot voedselrijke, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Vanaf half maart zijn de volwassen dieren in het water te vinden. De piek van de paartijd is in april. Een klein percentage van de volwassen dieren blijft het hele jaar in het water. De meeste kamsalamanders verlaten eind juni het water alweer. De soort foerageert en overwintert op het land. De overwinteringsperiode van Kamsalamander loopt globaal van november tot en met februari/maart. Overwintering gebeurt vooral op het land op vochtige, vorstvrije locaties buiten de invloed van het grondwater in holletjes, onder stammen, takkenstapels, steenhopen, et cetera. Normaliter liggen overwinteringsplekken binnen een straal van ongeveer 100 meter van hun voortplantingswateren, op voorwaarde dat in dit (tussenliggende) gebied geschikte overwinteringsplekken aanwezig zijn (Min. van EL&I 2011). In situaties waar geschikte landhabitats niet in de directe omgeving liggen, kunnen Kamsalamanders wel zo'n 1000 meter afleggen tussen voortplantingswateren en overwinteringsgebieden (Creemers & Van Delft 2009).

Overige amfibieën

Overige zwaar beschermde amfibieën worden op basis van het veldonderzoek en de terreingesteldheid niet verwacht in het plangebied. Tijdens het veldonderzoek zijn in de poel op locatie 4 wel Kleine watersalamanders (adult en juveniel) en Bastaardkikkers aangetroffen. Deze soorten kunnen, evenals de laag beschermde Gewone pad en Bruine kikker, overwinterend in de strooisellaag van bos en ruigte of op de waterbodem van de poel worden aangetroffen. Het betreft

¹ Dit is in de piek van de paartijd van Kamsalamander, wanneer het gros van de volwassen dieren zich in het water bevindt.

hier zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

Effecten op overwinterende laag beschermde amfibieën kunnen – mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinteringsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

3.8 OVERIGE SOORTGROEPEN

Gezien de terreingesteldheid van de planlocaties en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat geen voortplantingslocaties of vaste verblijfplaatsen van beschermde insecten, vissen (alleen veel niet beschermde Tiendoornige stekelbaarzen aangetroffen) en weekdieren aanwezig en te verwachten zijn.

3.9 EINDCONCLUSIES FLORA- EN FAUNAWET

In het plangebied komt mogelijk een overwinterend exemplaar van Kamsalamander (locatie 4) voor. Hoewel van deze soort geen leefgebied verloren gaan, dient bij de uitvoering van de werkzaamheden wel rekening gehouden te worden met deze soorten. Zie hiervoor paragraaf 3.7. Verder dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels: verstoring tijdens deze periode dient te worden voorkomen.

Voor de overige soortgroepen is het in deze situatie vanuit de Flora- en faunawet niet aan de orde vervolgstappen te nemen.

4

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bekker J.P., P. Twisk en A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Creemers R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Douma M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode (2011). De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m/ 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Ministerie van EL& I (2011). Soortenstandaard Kamsalamander *Triturus cristatus*. Dienst Regelingen, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, december 2011.
- Ministerie van I&M (2012). Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Drukkerij Ando, Den Haag.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministeries van LNV en VROM (2007). Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Provincie Overijssel (2009a). Omgevingsvisie Overijssel; Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel. Mei 2009, Provincie Overijssel.
- Provincie Overijssel (2009b). Omgevingsverordening Overijssel 2009; Toelichting en bijlagen Omgevingsvisie Overijssel. Juli 2009, Provincie Overijssel.
- Veeman I. (2013). Onderzoek Kamsalamander in enkele poelen op Landgoed Singraven. Conceptnotitie. Projectcode 13-151. EcoGroen Advies, Zwolle.

Internet

- Ministerie van EZ. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Provincie Overijssel (2013):
- Kaartmachine behorend bij 'Omgevingsvisie Overijssel' (<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/omgevingsvisie/omgevingsvisie.html>);
 - Ecologische Hoofdstructuur en Beheertypenkaart (<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/atlasoverijssel/atlasoverijssel.html>).
- Ravon.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen).
- Telmee.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).
- Zoogdieratlas.nl (website met zoogdierwaarnemingen in Nederland).

Biilagen

Bijlage 1: Samenvatting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij Dienst Regelingen. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde

gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn² en de Habitatrichtlijn.

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EZ. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

² In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Bijlage 2: Ligging Ecologische Hoofdstructuur t.o.v. de drie locaties

